

Дніпропетровська філія Українського інституту експертизи сортів рослин

Дніпропетровська філія розташована у степовій зоні ризикового землеробства, площа земельної ділянки – 127,15 га, ґрунти – чорноземи звичайні середні та малогумусні, клімат помірно континентальний з жарким літом і не надто холодною зимою.

У 1923 р., для подолання наслідків неурожаю 1921 року, виявлення посухостійких сортів і підвищення врожайності полів, Всеукраїнське товариство з насінництва, за рекомендаціями Володимира Івановича Вавилова, розпочало розбудовувати сортовипробувальну мережу. Постанова Ради Народних Комісарів СРСР «О мерах по улучшению семян зерновых культур», затверджена червневим пленумом ЦК ВКП(б) (22 червня 1937 р.), на-

дихнула на вдосконалення сортовипробування. Згаданою Постановою сортовипробувальні пункти і ділянки державної сортовипробувальної мережі та Всесоюзного інституту рослинництва передано до вперше створеної Державної комісії по сортовипробуванню зернових культур при Наркомземі СРСР. Також затверджено мережу державних сортовипробувальних ділянок у кількості 1055, в тому числі не менше 600 мали розпочати свою діяльність восени 1937-го, а решта – з весни 1938 року.

У період з 1937-го по 1940-й на Дніпропетровщині було організовано 14 сортоділянок: Криворізька, Павлоградська, Петропавлівська, Покровська, П'ятихатська, Синельниківська, Солонянська, Томаківська, Царичанська, Юр'ївська – 1937, Магдалинівська, Нікопольська – 1938, Криничанська – 1939, Щорська – 1940 рік. Сортоділянки охоплювали Північну, Південну Правобережну і Лівобережну ґрунтово-кліматичні зони. У січні 2003 р. на базі Магдалинівської сортовипробувальної станції було створено Дніпропетровський

Директор Магдалинівської ДСДС
Зелений І. М.

обласний державний центр експертизи сортів рослин, якому підпорядковувалися Васильківська, Нікопольська та Криничанська сортовипробувальні станції.

На сьогодні основними напрямками науково-дослідної діяльності Дніпропетровської філії УІЕСР є проведення комплексу польових і

Колектив Дніпропетровської філії УІЕСР, 2021 р.

лабораторних досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин; ділянковий (ґрунтовий) та лабораторний сортовий контроль насіння і садивного матеріалу; післяреєстраційне вивчення сортів рослин; проведення фітопатологічних досліджень за штучного зараження на вовчок соняшника однорічного.

Колектив філії проводить експертизу на придатність до поширення (ПСП) таких культур: озимих пшениці, ячменю та ріпаку; соняшника однорічного; кукурудзи звичайної; сої культурної; ярих пшениці та ячменю; сорго двокольорового; проса посівного; багаторічних трав; люцерни посівної.

Усього близько 1564 умовних сортодослідів. А також на відмінність, однорідність і стабільність (ВОС) соняшника, баштанних (кавуни і дині), сорго двокольорового, цукрового, суданського та соризу. Усього 2718 умовних сортодослідів.

Мушик Сергій Лук'янович 1961 року народження. Вищу освіту здобув у Дніпропетровському державному аграрному університеті за спеціальністю «Вчений агроном». З квітня 2011 р. очолював Криничанську сортодослідну станцію. З листопада 2020 р. по теперішній час він обіймає посаду директора Дніпропетровської філії УІЕСР.

За період роботи на посаді директора Дніпропетровської філії сформував колектив молодих професійних фахівців, які проводять комплекс польових і лабораторних досліджень сортів рослин на відмінність, однорідність і стабільність та придатність сортів для поширення.

З 2020 р. сформовано належну матеріально-технічну інфраструктуру, визначено робочі місця із сучасним інформаційно-технічним забезпеченням. Дніпропетровська філія УІЕСР постійно забезпечує професійний підхід до підвищення кваліфікації кадрів та отримання другої вищої освіти за напрямом «Агрономія».

Сучасна інфраструктура та кваліфіковані кадри Дніпропетровської філії УІЕСР дозволяють розширювати спектр ботанічних таксонів за різних типів експертизи.

Сергій Мушик
Ірина Діхтяр

Директор Дніпропетровського
ОДЦЕСР Демидов В. М.
(посередині)

Підвищення кваліфікації
керівників філій,
Капишук О. П., 2019 р.

Семінар
із сортової сертифікації
соняшника однорічного,
2012 р.

Криничанська державна сортодослідна станція

Сортостанція розпочала свою роботу в 30-х роках минулого століття. Була організована на виконання постанови Ради Народних Комісарів СРСР «О мерах по улучшению семян зерновых культур» і називалася Дніпродзержинською. Після війни вона мала назву «П'ятихатська», оскільки належала до цього адміністративного району. Криничанська сортодільниця була заснована в 1939 р. на території першого поля сівозміни колективного господарства «Зоря комунізму» (с. Семенівка) у північно-західній частині Криничанського району. 10 років (1992–2002) базовим господарством сортодільниці була обласна станція по багаторічних травах, що знаходилась у м. Верхівцеве.

Із березня 2002 р. завдяки наполегливості завідувачки Інспектури Державної комісії із сортовипробування сільськогосподарських культур по Дніпропетровській області Делієвої Клавдії Глібівни створено Криничанську держсортостанцію. Її діяльність була спрямована на виконання державної програми створення та охорони національних сортових ресурсів рослин України, а також удосконалення сортового складу сільськогосподарських культур області.

На той час директором сортостанції працював Пеший В. Г. Почався підбір кадрів. Перший склад спеціалістів: головний агроном Дещенко Олександр Віталійович, головний бухгалтер Ткач Валентина Іванівна, лаборант Петренко

Збирання ранніх зернових, 2003 р.

Любов Андріївна. Завдяки проведеній організаційній роботі було сформовано кваліфікований колектив із 16

осіб. Після реорганізації у 2012 р. сортодослідну станцію перейменовано в Державне підприємство сертифікації та експертизи насіння та садивного матеріалу, а в 2020 р. – на Дніпропе-

тровську філію Українського інституту експертизи сортів рослин. 3 квітня 2011 р. Криничанську сортодослідну станцію очолював Мушик Сергій Лук'янович. З листопада 2020 р. по теперішній час він обіймає посаду директора Дніпропетровської філії УІЕСР.
Сергій Мушик

Випробування сортів/гібридів соняшника однорічного на придатність до поширення (ПСП)

Випробування сортів озимої пшениці, Криничанська ДСДС. У центрі – Федоренко Олексій Іванович, завідувач сортостанції до 1994 р.

Адміністративна будівля Криничанської ДСС, 2003 р.

Господарський двір Криничанської ДСС, 2020 р.

Васильківська державна сортодослідна станція

Васильківська державна сортодослідна станція одна з найстаріших в Україні. У 1924 р., поблизу Синельниківської (колишньої Катеринославської) дослідної станції, на покинутих монастирських землях було виділено 101,2 га землі та створено сортовипробувальний пункт «Надія». Відразу закладено перші досліді з випробування сортів зернових культур існуючих селекційних та місцевих сортів різних агроecологічних груп, визначення їх придатності для місцевих умов, а також ознайомлення селян і сільськогосподарських організацій з кращими сортами. Не менш важливим завданням було освоєння сівоzmіни, підвищення родючості колишніх пасовищ і перелогів, показ агрозаходів, завдяки

яким вказані сорти дають високі врожаї в засушливих умовах. Створений пункт «Надія» працював під пильною увагою агрономічної громадськості та науковців Синельниківської дослідної станції. З першого року роботи його декілька разів відвідували вчені, зокрема академік ВАСГНІЛ Борис Павлович Соколов. Усіх цікавило одне питання: як поведуть себе сорти в степових засушливих умовах? Незважаючи на певні труднощі організаційного характеру, відсутність ґрунтообробної техніки, окрім кінної тяги, щороку закладали досліді по озимій пшениці, ярому ячменю, вівсу, просу та інших культурах. У 1928 р. вперше було підведено підсумки

сортівипробування. У книзі «Сорт и его значение в сельском хозяйстве» В. Г. Богатиренка наведено детальні дані щодо врожайності пшениці за 1924/1925 рік згаданого сортовипробувального пункту «Надія». За даними сортовипробування (1925–1929 рр.), по сорту м'якої ярої пшениці Лютесценс 62 отримано врожай 9,6 ц/га. Сорт твердої пшениці Мелянопус 37 у середньому за п'ять років випробування перевищив урожайність сорту Мелянопус 69 на 1,6 ц з гектара. У 1937 р. пункт «Надія» перейменовано в Синельниківську державну сортовипробувальну дільницю. Основний тягар по організації її роботи ліг на плечі першого завідувача Гапича Семена Антоновича.

Сортодільниця випробовувала не лише нові селекційні сорти, а й поліпшені старі сорти та місцеві селянські. Зона її обслуговування налічувала Дніпропетровський, Покровський та Синельниківський райони. У 1939 р. Держкомісія надрукувала результати випробування зернових культур, в яких вказано, що в конкурсному випробуванні на Синельниківській держсортодільниці врожай ярої пшениці сорту Лютесценс 62 становив 15,4 ц/га, сорт Мелянопус 69 дав 17,2, сорт вівса Советський – 21,1, а Харківський 586 – 22,3 ц з гектара. Завдяки підвищенню культури землеробства врожаї зросли майже вдвічі. У зоні діяльності сортодільниці вперше було районовано сорт озимої пшениці Українка 0246 з неперевіреними хлібопекарськими якостями і Гостіанум 37, що випередила сорт Українка за зимостійкістю. З ярих культур районовано сорт ячменю Грушевський, вівса Советський,

ярої пшениці Лютесценс 62 та Мелянопус 69. Напружений ритм роботи з сортовипробування перервала окупація України німецько-фашистськими загарбниками. З 1941-го по 1944 р. поля не засівали, культуру землеробства відкинута на багато років назад, сортовипробування припинено, документації не збереглося. Після закінчення воєнних дій багато сил і матеріальних ресурсів витрачено на відновлення сівоzmіни й підвищення родючості ґрунту. Відроджували станцію спеціалісти Барановський Микола Силович, Кремінський Василь Петрович, Матухно Марія Михайлівна, Гордєєв Петро Степанович, Захарчук Надія Миколаївна, Єрмоленко Григорій Семенович. Трактористами на сортодільниці почали працювати: Самусь Прокофій Васильович, Бубинець Олександр Онуфрійович, Твердохліб Григорій Федотович.

Такі важливі заходи, як удосконалення з року в рік культури землеробства, раціональне використання мінеральних та органічних добрив, впровадження нових технологій, оснащення технікою та обладнанням сприяли підвищенню врожайності сільськогосподарських культур. На заміну старих сортів пшениці прийшли нові, високопродуктивніші та стійкіші до засухи, більш зимостійкі, з високими хлібопекарськими якостями: Одеська 3 з 1948 р., Веселоподільська 499 (1957), Безоста 1 та Миронівська 264 (1960), Миронівська 808 (1964), Одеська 51, Дніпровська 521 (1972), Одеська напівкарликова (1980), Дніпровська 846, Южна зоря, Напівкарлик 49 (1982), Ольвія, Істок (1988). У 70–80-х роках зміцнювалася матеріальна база сортодільниці: придбано малогабаритні комбайни Сампо 500 та Сампо 130, сівалки, два автомобілі, три колісних і гусеничних трактори, ґрунтообробну техніку, обприскувач Кертітокс. Для розширення конкурсного та виробничого сортовипробування в 1983 р. Синельниківській державній сортовипробувальній дільниці було виділено ще 121 га землі. Зміцнювалась економіка, велося будівництво житла і виробничих об'єктів, прокладено дорогу з асфальтовим покриттям, заасфальтовано майданчик для сільськогосподарської техніки, збудовано навіс на току. Стрімкому злету трудових звершень сортодільниці завдячували її завідувачам – Яровому Івану Гавриловичу та Ілюценку Олександровичу. Злагоджений у роботі колектив налічував 27 осіб, невтомно трудилися сімейні династії Линник Віри Адамівни та Пилипенка Олексія Олексійовича.

Очищення насіння ячменю яроgo сорту Донецький 14, Васильківська ДСДС

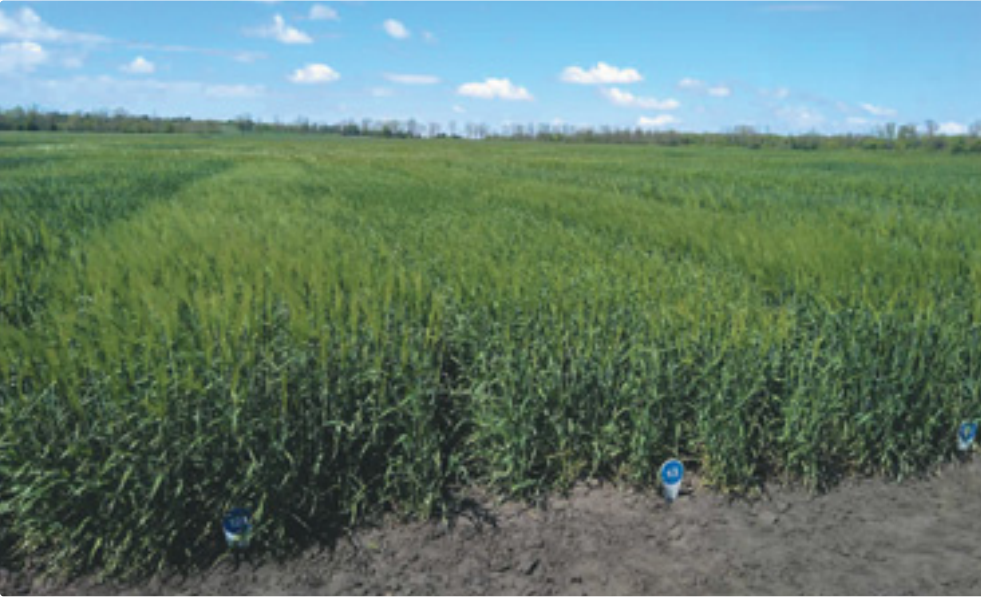
Збирання пшениці озимої, Васильківська ДСДС

Очищення насіння з ділянок розмноження зернових культур, Синельниківська СДС, 1998 р.

З липня 1990 року сортодільницю перейменовано в Синельниківську сортовипробувальну станцію. На початку 90-х років станція досягла високих вершин у підвищенні врожайності зернових культур. Озима пшениця на усій площі дала 70,5 ц/га, висівали й нові сорти – Южна зоря та Спартак. У конкурсному випробуванні озимої пшениці по чорному пару найбільший врожай – 98,0 ц/га отримали по сорту Скіф’янка. Ярого ячменю сорту Паллідум 107 зібрано 74,4 ц/га. Урожайність соняшника в конкурсному випробуванні зроста з 9,6 ц гібрида Жеребківський 8281 (1948 р.) до 45,3 ц/га Донського крупноплідного (1990 р.).

У 1994 р. ярий ячмінь на усій площі дав найвищий врожай – 50,4 ц/га (сорти Прерія та Паллідум 107). У ті роки на кожний гектар ріллі вносили мінеральних добрив по 176–194 кг за діючою речовиною та по 8,8–9,5 т органічних.

Із переходом нашої держави до ринкових відносин відбувся спад в економіці, що позначилося й на діяльності станції. Техніка була в експлуатації 20–30 років, значно зменшився обсяг внесення мінеральних та органічних добрив. Через нестачу фінансових ресурсів не завжди агротехнічні заходи проводили вчасно і в повному обсязі. Керівники станції змінювалися надто часто. Не було постійного колективу працівників, яких почали щороку звільняти після закінчення польових робіт. Урожайність знизилась до рівня кінця 60-х – початку 70-х років.

У 1998 р. сортодослідну станцію очолив молодий, енергійний спеціаліст Лисенко Олександр Григорович, агроном за фахом, якому довелося формувати колектив із кваліфікованих працівників, ставлячи перед ними завдання дотримувати всіх технологічних процесів при виконанні Науково-технічної державної програ-

ми по випробуванню сортів рослин, отримати статус насінневого господарства з виробництва оригінального та елітного насіння. Урожайність зернових та інших культур поступово почала підвищуватись, економічний стан – зміцнюватись, з’явилась можливість оновлювати сільськогосподарські знаряддя та обладнання, комп’ютерну техніку.

У 2003 р. назву станції змінено із Синельниківської на Васильківську, а в наступному році до неї приєднано Павлоградський опорний пункт із земельною ділянкою 61,3 га, що знаходилася на відстані 110 км від бази станції на території Булахівської сільської ради. Загальна земельна площа станції становила 281,1 га, з них 260,4 га ріллі. Придбано новий трактор МТЗ-82, комбайн Єнісей-1200, культиватори й дискові борони.

За весь повоєнний період основним напрямом діяльності станції було випробування нових сортів вітчизняної та іноземної селекції зернових, бобових, круп’яних і технічних культур та визначення кращих із них для впровадження у виробництво. Проводили агротехнічні дослідження з випробування різних видів обробки ґрунту, строків і норм висіву насіння, а також щодо норм внесення мінеральних добрив, вибору попередників, способів сівби тощо. На станції постійно розмножували насіння нових перспективних і рекомендованих сортів рослин, яке реалізовували господарствам зони обслуговування. Працівники станції брали активну участь у виставкових та суспільно-громадських заходах з пропаганди нових сортів і агротехнічних прийомів.

На станції в різні роки проходили випробування 43 сільськогосподарські

культури, окрім основних досліджували й малопоширені: кунжут, могар, чумиза, арахіс, рицина, топінамбур, фацелія, зимуючий горох та ін. Однієї тільки озимої пшениці досліджено 1312 сортів, кукурудзи – 1261 гібрид, соняшника – 760, ячменю ярого – 449 сортів, а всього протягом 1944–2009 рр. досліджено 5302 сорти. Щорічно проходили експертизу 350–670 сортів по 12–14 культурах. Постійно вели метеорологічні спостереження за погодними умовами в період вегетації рослин та під час зимівлі. Сотні кращих сортів запропоновано для вирощування в господарствах Дніпропетровської області та внесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні.

В останні роки станція веде дослідження, передбачені науково-технічною програмою з кваліфікаційної експертизи сортів для поширення в Україні. Лише по 5–7 ярих зернових

і круп’яних культурах закладаються дослідні в обсязі 90–180 сортів. Розмножується щорічно в середньому 370–425 т насіння супереліти, еліти та 1 репродукції кращих сортів.

У 2011 р. після реорганізації державної системи з охорони прав на сорти рослин Васильківська ДСДС припинила діяльність у сортовипробуванні.

Сергій Мушик

Директор Васильківської ДСДС Лисенко О. Г. на прийманні дослідів, 2001 р.

Підготовка ґрунту/поля до сівби соняшника

Сівба соняшника

Нікопольська державна сортодослідна станція

Нікопольська сортодослідна станція розташована на півдні степової зони України. Має вигідне географічне розташування: 5 км від м. Нікополь, 40 км – від м. Запоріжжя та 110 км – від м. Дніпро. Поля станції перетинає автомобільна дорога Нікополь–Дніпропетровськ, поряд проходить ще один автомобільний шлях Кривий Ріг–Запоріжжя, за 2 км від полів сортостанції пролягає залізнична колія.

Станцію створено восени 1958 року під назвою Нікопольська сортодільниця на базі відомого на той час колгоспу «Аврора» в Нікопольському районі Дніпропетровської області. Площа сортодільниці становила 20 га, а основне завдання полягало в сорто-

випробуванні нових сортів овочевих культур та картоплі.

Першим завідувачем Нікопольської сортодільниці був агроном, професіонал своєї справи Бондаренко Семен Денисович, який обіймав цю посаду понад 15 років.

У 1984 р. сортодільниця почала працювати на власній базі. В цей період її очолював Ніколаєнко Микола Сидорович. Завдяки його старанням з Держрезерву було виділено додатково 345 га землі, побудовано лабораторний корпус, гараж-профілакторій, складські приміщення. Крім овочевих культур на сортодільниці почали висівати й зернові, закладали також ділянки для розмноження нових перспективних сортів пшениці

Обласна комісія перевіряє досліді з конкурсного випробування сортів картоплі, 2000 р.

озимої, ячменю ярого, гороху, проса, гречки.

У 1987 р. об'єднано три сортодільниці – Нікопольську, Софіївську та Апостолівську. Основним напрямом роботи Софіївської сортодільниці визначено сортовипробування нових сортів зернових та технічних культур на богарі. Апостолівська сортодільниця випробовувала зернові та кормові культури на зрошенні.

Після злиття трьох сортодільниць Нікопольська овочева сортодільниця отримала назву Нікопольська комплексна сортодільниця, основним завданням якої було сортовипробування овочевих культур, зернових і кормових на зрошенні, а також сортовипробування зернових і технічних культур на богарі. На її полях щороку висівали насіння для більш як 1000 сортодослідів. Крім сортовипробування розмножували нові сорти картоплі та зернових культур для прискореного впровадження їх у виробництво.

У 1990 р. Нікопольська сортодільниця була перейменована на Нікопольську державну сортовипробувальну станцію, директором якої став Базілев Сергій Петрович. Спеціалістів сортостанції за значні успіхи в роботі було нагороджено золотими та срібними медалями ВДНГ СРСР, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, неодноразово почесним знаком Держсортслужби «Почесний сортовипробувач».

З 2005 р. Нікопольська сортостанція виконувала дві Робочі програми, затверджені Державною службою з охорони прав на сорти рослин: кваліфікаційна експертиза придатності до поширення сортів озимої пшениці, озимого ячменю, кукурудзи та сорго на зерно й післяреєстраційне вивчення сортів ячменю озимого та жита озимого.

У 2010 р. Нікопольську сортостанцію очолив Путря Микола Миколайович. За його сприяння станція придбала дві сівалки та обпри-

скувач для обробітку культур проти бур'янів і шкідників. Вона мала в своєму розпорядженні три науково-дослідних сівозміни і одну виробничу сівозміну для вирощування нових сортів зернових культур. На сортостанції працювали 5 висококваліфікованих агрономів з великим досвідом роботи, тому було прийнято рішення розширити набір культур у сортовипробуванні. На її території розміщувалися достатньо великий господарський двір, три склади для зберігання зерна, критий тік на 500 т, погріб, овочесховище, двоповерхова будівля, в якій розташували адміністрацію та лабораторію.

Для закладки маленьких ділянок використовували два власних малогабаритних комбайни «Сампо 500» і «Сампо 130», трактор Т-25, три сівалки, лабораторні прилади.

У 2011 р. Нікопольська ДСДС припинила свою діяльність.

Сергій Мушик

Виставка зразків нових сортів рослин на обласній нараді, 1999 р.

Перевірка дослідів, 2011 р.

